

del Princ. (Renat, «El Camí», 14-iv-1934).

És de *llevar*, usat en l'acc. de 'botir-se la pasta que fermenta' que ja he documentat supra i que ja trobem en el *Gènesi de Scriptura* de G. G. Serra (a. 1451): «no los lech que los levàs farina» (ed. Ag., 63); cf. *LLEURE* i *MOLDRE* (*comoltrar*).

En l'ús adjectiu *pa llevat*, el trobem en el *ThPu.* junt amb la forma castellanitzant (pròpia dels xurros val.) *llevadura*: «pa alís o sens *llevadura*: panis azimus; pa *llevat* o bo: panis zymitatus, fermentatus; no prou *llevat* ---», ib., 218; «aportar lo pa al forn ---»; la capsana que's posa en lo cap --- la pasta *lleva* maça o se fa maça bona: pistum accescit vel liquescit fermento», ib., 219.

Avui *llevat* és l'expressió predominant en tot el cat. or. i les Illes Balears, però solament s'estén a una petita part del cat. occid. (crec que arriba fins a la SdUrg., i el vaig sentir a Tor de Vall Ferrera, 1932). En el sentit de 'força generadora' ha estat força usat per escr. mallorquins i del NE. del Princ. (*AlcM*, § 3), molt freqüent en l'obra de Coromines, ja al seu llibre de 1898: «—Què hi ha? —Absolt, l'han absolt! --- Les llàgrimes fluïen suaus, silenciosament, fonent tots els dolors glaçats en el cor, arrossegant-se'n el *llevat* d'angúnies que hi quedava» (*Presons*, 201; *O. C.*, 912b).

En una bona porció de la Romània, que comprèn gran part d'Itàlia, dels Pirineus i d'Espanya, en lloc de *LEVATUM* quedà amb aquest significat el participi **LĒVĪTUS* del llatí vulgar: d'aquí l'it. *lièvito*, el cast. ant. i dial. *leudo*, *liudo*, *dieldu* etc., el port. i gall. *lêvedo*, diverses formes mossàrabs (*lêbta*, *linda*): veg. molts detalls en el *DECH* III, 637b57-638a1-38; d'altra banda el gascó *lêute* (V. d'Aura, Comenge, Rohlf, *Gc.*, § 196, i tota la Vall d'Aran menys el capdamunt);⁶ i el cat. occid. *lleute*, que s'estén, de Sud a Nord, en tota la longitud d'aquest domini dialectal: Gandesa (*Amades*, *Excursions* II, 289), Tremp (*DAG.*), Pobla de Segur (*BCEC* IX, 70), Ribag. (Navarro, *CongrLI* Cat., 230), *lêute* a les valls Ferrera, Cardós, Assua i Aneu (*BDC* XXIII, 296; XVI, 33), *lleuto* a la de Benasc (Ferraz, 72); *AlcM* hi afegeix la comarca morellana i *lleuto* a Maella («Ribes» deu ser una confusió per Ribag.).

És versemblant que la citada àrea mossàrab andalusa i port. s'estengués fins al nostre mossàrab, car en el Migjorn val. diuen *lleudo* a Ibi, Biar i Banyeres de Mariola, segons notícia rebuda d'un amic alcoià (per J. G. M., 1954); i el menorquí *enllebeüt* «la part exterior gratelosa del pa, produïda per la dilatació de la pasta durant la cocció, y que no és tan cuyta com la crosta» (Moll, *MiscAlcover*, 438) difícilment es podria explicar altrament que com a derivat (amb *en-* i *-it*) d'un mossàrab arabitzat *lêbed* germà del port. *lêbedo* i del *lêbta* (andal. *li(e)nda*) d'Abencuzman: la *-b-* en lloc de *-v-* denuncia la intermediació de l'àrab i el pas de *-bedit* a *-beit* és natural que es fes en catalanitzar el llenguatge de l'illa després de l'expulsió de l'Almoixerif menorquí.

En l'*AlcM*, hom ho equipara amb un adj. mall. *en-*

llobeit, *-ida*, usat a Manacor en el sentit de «(terreny) ressec i enfortit per haver-se banyat molt i després eixugat també excessivament» (manca *DAMen.*) i *esllobeit* a Sineu «molt llaurat i que ha secat molt», que en efecte sembla ser evolució secundària del sign. menorquí, però un canvi de *-ob-* en *-eb-* és en tot cas inversemblant i fonèticament impossible mentre que *-eb-* > *-ob-* és normal fonèticament i ajudat per la influència de *llop* i derivats (amb el sentit dels quals no hi ha, però, enllaç). Per tant hauria hagut d'encapçalar-ho per la variant menorquina. Sembla que en un sentit semblant es diu a la comarca de Gandia **enllobir*, car Giner i March m'escrivia (c. 1955) que era paraula de la comarca de Ferrer i Pastor, «parenta del mall. *enllobeir* d'*AlcM*», «a la vista d'una fitxa de Ferrer», a qui ell preguntava «està bé intr. o és pron.?» Raó de més, l'ús gandienc, per creure en un mossarabisme, car allà tampoc no hi hauria dificultat a admetre el pas d'**enllebdir* (> **enllobdir*) a *enllobir* (no inclòs, és veritat, en el *Vocab. Val.-Cast.* de Ferrer, 1966).

Capllevar 'donar fermaça per algú' [1310, Arn. de Vilanova]: «que aquell(e)s estiguen preses o donats a *capllevar* o a fer fermances, segons que per --- costum de Tortosa fer se degua», Tort. 1340 (*BABL* XI, 389); estant així *caplevat* i «donant *caplevedor* de la sua persona», a. 1342 en els Furs de València (*NCL* II, pp. 36, 37); *capllevedor* 'fiador': «si és estranger aquell qui donarà la fermaça --- lo dit N'Ayral assigna casa on puxa ésser citat e convengut al juhi dels dits senyors cònsols: ço és l'alberc e fermaça damunt dit --- e no prenguéssets *caplevedors*» (entenc que els desaconsellen acceptar que es limitessin a indicar uns tercers —els *caplevedors*— que prometessin la seva compaireixença o vagament en responguessin), Carta dels Cònsols de València als de Barcelona, l'any 1352 (p. p. Molinè Br., ed. del *Consolat*, p. 313).

En dret arag. antic: *cabllevar* «entregar en depósito (una prenda) a la fianza, al deudor o a otra persona», vegeu-ne testimonis en el vocab. dels *Fueros de Aragón* de c. 1300 per Tilander (p. 287); i sembla que allà també prenia el sentit de 'donar una penyora pecuniària en garantia d'un bé d'altri del qual hom s'apodera' (hi introduïxo guions i signes d'interrogació, suposant-hi pregunta directa o indirecta, sense estar-ne ben segur, i menys de l'últim): «interrogándolos --- que --- el dia que elyos --- fizieron la cabalgada --- levastes ciertas vacas e ovelas, en el camino çvos salýo R. de St. Pietro, habitant en --- Morcat et vos *caplevó* toda la cabalgada? si él —la dita cavalgada *caplevada* de vosotros — çavia ningún pacto entre vosotros e el dito Ramon *caplevedor*?, çor por cuánto precio la *caplevó*?, çpor qué el dito Ramon se vendió toda la cavalgada por pagar a vosotros?», doc. de Boltaña, any 1465 (Nav. Tomás, *Docs. Ling. A.-Ar.*, 146.9, 10, 11).⁷

Etimològicament es podria explicar el mot a base simplement del valor prefixal que té *cap-* en *captenir-se*, *capguardar*, però no és segur que no hi hagi *cap* amb un sentit més substantiu (*capcaudat*, *capfinit*,